

*NEPATOGŪS NARATYVAI LIETUVOS
ISTORIJOJE: ETNINIŲ IR
KONFESINIŲ MAŽUMŲ ISTORIJOS
BEI KULTŪROS PRISTATYMO
PROBLEMOS (IR JŲ SPRENDIMO
PAIEŠKOS).*

dr. Akvilė Naudžiūnienė

Molėtai, 2022 m. Vasario 14 d.

Kodėl svarbu mokytis(s) apie tautines mažumas per daugumos istorijos pamokas?

Kaip rekomenduojama mokytis(s) apie tautines mažumas ir kaip tas rekomendacijas įdarbinti istorijos pamokų metu?

Atnaujintoji bendrojo ugdymo istorijos programa ir tautinės mažumos: (ar) kas keičiasi ir ką su tais pokyčiais veikti?

Konkrečiau tautinių mažumų atveju – litvakų istorijos - integralaus įtraukimo į istorijos mokymą mokykloje praktiniai pavyzdžiai.

Tautinių
mažumų
istorijos
įtraukties į
daugumos
istorijos
mokymą
svarba

Istorinio kompleksiško
supratimas

Empatijos ugdymas

Tautinės savigarbos
puoselėjimas

Dabarties aktualijų supratimas

Tautinių mažumų istorijos įtraukimo į daugumos istoriją modeliai (Banks, J., 1989)

- **Įnašo** (išskirtinių duomenų pateikimo);
- **Pridėtinis** (tautinių mažumų aspektas inkorporuojamas į jau esamą turinį priskiriant jį pagal prasmę prie vienos ar kitos temos);
- **Pakeitimų** (mokymo programos struktūra koreguojama taip, kad moksleiviai galėtų pažvelgti į tam tikrus konceptus, reiškinius, temas iš tautinių mažumų perspektyvos);
- **Socialinio aktyvumo** (moksleiviai stebi ir pasirenka tam tikrą su tautinėmis mažumomis susijusią socialinę problemą ir bando įgyvendinti jos sprendimą).

Vadovėlių ir istoriografijos problemos

Vadovėliuose informacijos per mažai, o istorikų darbuose – per daug?

Naujoji programa kaip kvietimas mokytojui pačiam kurtis darbo įrankius pasitelkiant naujus istorinius tyrimus – tautinių mažumų istorija taip pat ne išimtis

Ne tautinės mažumos yra problema, o jų problemos – bendros visos valstybės problemos.

Atspirties pozicijos apie skirtingų etninių ir konfesinių bendruomenių Lietuvoje istoriją

- I. **Lietuvos rusai:** KASATKINA, Natalija; ir MARCINKEVIČIUS, Andrius. Rusai Lietuvos Respublikos visuomenėje 1918-1940 m.: istorinės retrospektyvos konstravimas. Vilnius: Eugrimas, 2009.
- II. **Lietuvos lenkai:** BUCHOWSKI, Krzysztof. Litvomanai ir polonizuotojai. Mitai, abipusės nuostatos ir stereotipai lenkų ir lietuvių santykiuose pirmojoje XX a. pusėje. Vilnius: Baltos lankos, 2012.
- III. **Sentikiai Lietuvoje:** Lietuvos sentikiai: istorija, kultūra, dailė. Sud. POTAŠENKO, Grigorijus; ir MOROZOVA, Nadežda. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2011.
- IV. **Romai Lietuvoje:** Čigonai Lietuvoje ir Europoje. Sud. VAITIEKUS, Severinas. Vilnius: „Tyto alba“, 1998.
- V. **Žydai Lietuvoje:** Lietuvos žydai. Istorinė studija. Sud. SIRUTAVIČIUS, V.; STALIŪNAS, D.; ir ŠIAUČIŪNAITĖ-VERBICKIENĖ, J. Vilnius: Baltos lankos, 2012.
- VI. **Karaimai Lietuvoje:** TROSKOVAITĖ, Dovilė. Modernios karaimų tapatybės kūrimas, Istorija, t. 90, Vilnius, 2013, pp. 3-13.
- VII. **Totoriai Lietuvoje:** BAIRAŠAUSKAITĖ, Tamara, 2021.
- VIII. **Vokiečiai Lietuvoje:** KAUBRYS, Saulius; ir TAMOŠAITIS, Mindaugas. Lietuvos vokiečiai tarp dviejų pasaulinių karų: metmenys tapatybės istorijai. Gimtasis žodis, 2013.

Atnaujinta bendroji istorijos mokymo programa (2022 m.): galimybės tautinių mažumų istorijos pristatymui

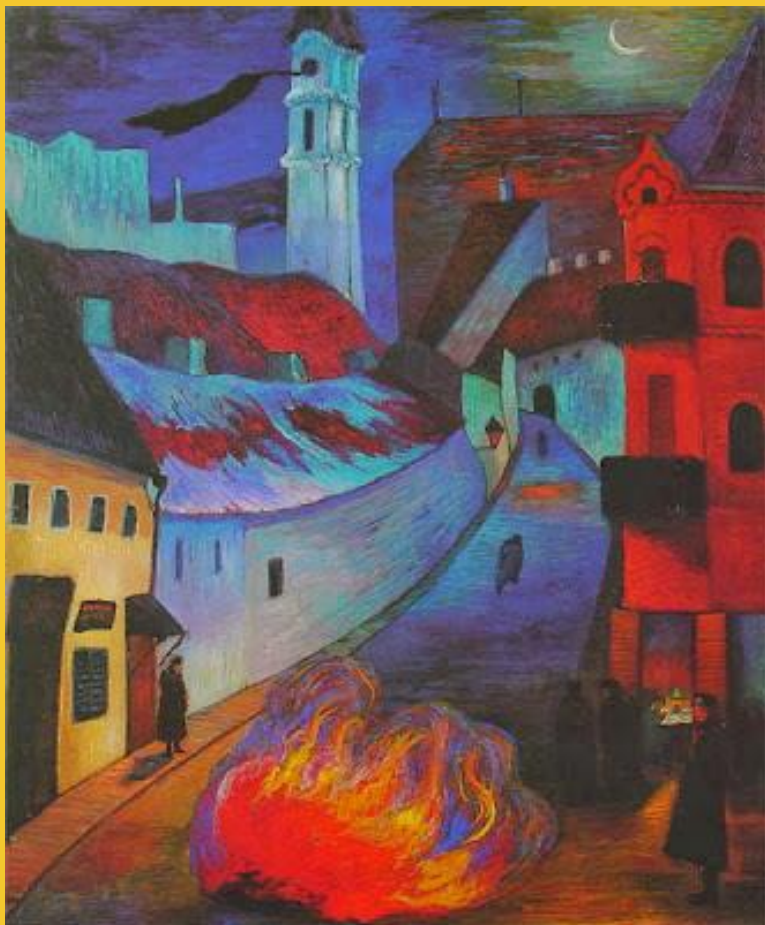
Deklaruotas teorinis siekis: „Atnaujinant programą siekiama, kad šių bendruomenių (mažumų – A.N.) istorijos būtų pristatomos integraliai su visos Lietuvos istorija” → **praktinis įgyvendinimas** paliktas mokytojų nuožiūrai. Daug galimybių (ypač žemesnėse klasėse) pasirinkti nebūtinai su daugumos istorija susijusias temas (pavyzdžiui, gatvių pavadinimų istorija, maldos namai artimoje aplinkoje ir t.t.)

10 kl. dėmesys tautinėms mažumoms per **kultūrinę kompetenciją**: „Mokiniai suvokia ir vertina Lietuvos tautinių bendruomenių santykius tarpukariu ir jų sąsajas su šandiena.“ → integralaus modelio taikymo siekis, kuris turinyje nesimato, tad turėtų būti mokytojų kuriamas/įgyvendinamas vėlgi savo nuožiūra.

Lokalinė istorija kaip būdas deegzotizuoti tautines mažumas

- Kodėl blogai egzotizuoti? Nes tai tik didina svetimumo suvokimą, o mes kalbame apie **to paties krašto, šalies piliečius** (Lietuvos žydų specifika; vietos totoriai ir islamas)
- Egzotizavimas kaip **niveliavimas** pačių mažumų bendruomenių (Lietuvos rusai ir jų skirtys; karaimų ir totorių brolystės idėja)
- Egzotizuojant mažumos ar jų atstovų pristatymas **supaprastinamas** iki vienos konkrečios „egzotiškos“ mums savybės pametant istorinį kompleksiską vaizdinį (Č. Sugiharos atvejis ir ar karaimai yra tik kibinų kepėjai?)

LITVAKŲ ISTORIJA KAIP INTEGRALI LIETUVOS ISTORIJOS PAMOKŲ (PASAKOJIMŲ) DALIS

Ką mums sako atskira pamoka apie
litvakų (ar bet kurios kitos mažumos)
istoriją?

Litvakų išskirtinumas kitų žydų diasporų kontekste

Nuo kada galime pradėti kalbėti apie litvakų istoriją? - XIV a. - žydai atsikelia į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę ar LDK pasiekia žydų diasporos jau apgyvendintas teritorijas?

- Pirmieji Lietuvos žydai - išimtinai **miestietiškos bendruomenės**, besiverčiančios prekyba ir amatais.

- **Šiaurietiškas** litvakų mentalitetas *versus* pietietiškas Ispanijos ar Portugalijos žydų (sefardų) būdas.

Štetlai kaip unikali Rytų Europos žydų gyvenimo erdvė

- Štetlų istorija prasideda XVIII a. pab. Abiejų Tautų Respublikoje.

- *Kaip paprastai atsakyti, kas gi yra štetlas?* Tai tiesiog miestelis Rytų Europoje, kuriame kartu gyveno įvairių etninių ir konfesinių grupių asmenys ir nemažą jų dalį sudarė žydai.

- *Kaip atpažinti buvusį štetlą?* Ieškokite durų.

Viena iš vietinių virtuvių: litvakų virtuvė

- Kaip pasidalinti bulvinius blynus, kugelį ir cepelinus? Bulvės svarba regiono virtuvėms.
- Kuo skiriasi litvakų *latkės* nuo lietuviškų bulvinių blynų? Žydų tradicijos svarba litvakų virtuvei.
- *Gefilte fish* linija: daugiau nei simbolinė deklaracija

Lietuvos žydų ir Lietuvos istorija: persidengiantys taškai (I)

- Žydai - kariai kovose už Lietuvos
nepriklausomybę 1918-1920 m.

- Kiek istorijų mums pasakoja
Libos Mednikienės gyvenimas?

Lietuvos žydų ir Lietuvos istorija: persidengiantys taškai (II)

Žydai tarpukario Lietuvos ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime: inovatoriai, pramoninkai, visuomeninio gyvenimo aktyvistai

- **Chazenų šeima** Panevėžyje ir jos istorijos: kovos už Lietuvos nepriklausomybę, draugystė su Antanu Smetona bei "Kalnapilio" plėtra.

AČIŪ UŽ DĒMESI!

Laikas Jūsu klausimams ir
diskusijai.